Л 236а

Смрт фашизму — слобода народу!

Цена 10.— динара

Излази недељно

Поштарина плаћена у готову

Омладина

ЛИСТ УЈЕДИЊЕНОГ САВЕЗА АНТИФАШИСТИЧКЕ ОМЛАДИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Година III | Београд, 2 март 1945 | Број 34

Борци демократске и националне Србије смело су проносили из једног краја у други, из једне победе у другу, не штедећи при томе своје животе, заставу братства и оруженог јединства, упркос лажима и клеветама домаћих издајника.

ТИТО

Већ три године у огњу народно-ослободилачке борбе високо се виње застава II пролетерске бригаде

Легендарна II пролетерска бригада формирана је 1 марта пре три године у Чајничу. Рођена је у најтежим данима народне историје. Борци II пролетерске на њеном формирању примили су епском снагом и извршили велике задатке, које је пред њих тада поставио друг Тито. Историја није забележила тоже и словнији пут једне идеје и акције, од идеје и акције пролетера у ослободилачком епу наших народа. Ту славу часно дели и носи II пролетерска која је са својом старијом сестром I пролетерском са братском IV и V Црногорском бригадом постала срж и језгро народне војске. Само невољна свест, хорјошто са самоодрицањем, велико људско, човечанско срце шиљ у води, на леду, пута на коме је требало стотинама километара кроз кањоне Пиве и Таре по непроходним босанским шумама преко хршева и врлати на угорним плећима пренети рањене другове и увек бити спреман за приватеље борбе. Наше оружје, муниција и одело било је код непријатеља. Од њега смо отимали и њиме га тукли, тако смо бранили свако село и град, бранили сторје и храну од окупаторске пљачке, чували и штитили ослобођену територију и болнице од усташког и четничког клања. Постајали смо рођени синови свих народа и били везани за сваки кутак наше земље.

Бранили смо народ и њихову имовину са пушком а помагали са коњима и оружјем, а у ствари смо ми били ослобођени и они домови, у чиј је интерес и у чиј интерес пушкомитраљезац — „Омладинац" морају бити прави. То је закон борца II пролетерске. Пикало је стотину пута пронео извештаје по дивовским стазама, стотину пута кроз више метара, а када је непријатеља тукао светио је и другу на свога батаљона у једном јуришу код вугоја. Наше младе болничарке, другарице борци руководиоци увек су биле са својим друговима свуда. Превити рањеног друга у ватри куршума и изнети га са боришта не мислени на свој живот то је била снага наших другарица које нису знале за препреке ни застоје. Зато су наше чете ударале на двострко јачег непријатеља, зато је штедећи малобројне метке часто пута борио борац само бомбама. Такви су били наши бомбаши који су се добровољно јавили по 60 из батаљона колико их је свега било при преласку Лима, такви су били наши пушкомитраљесци који су и у офензиве изнели све пушкомитраљезе, такве су биле наше топџије које су своје противоклопне туђи на тридесет метара бункере у Лиму, који су на своје јединице кроз Сутјеску из у офензиве изнели топ са бацачима.

Наша бригада је показала да се и новим методама ратовања и специјалним јединицама и надмоћности у оружју може супротставити наша жестока мржња према непријатељу и велика љубав према народу. Ово што је ледило страх непријатеља II пролетерске била је њена неиздвојеност и нечувност до испред самих бункера, њена дискост и младиност и неустрашеност, њена офензивност. Челична дисциплина борца II пролетерске и неизрецено поверење и љубав у своје руководиоце било је то што је снажило, што је чинило тако јаком. Бити бомбаш као њен легендарни Народни херој, Петар Лековић, бити јунак као Душан Дугалић, била је тежња сваког борца. Бити сме и продоран и присан друг кекеа је Љуља учио је сваки борац, бити друг родитеља и учитаљ као Алекса био је пут сваког борца. Мрзати непријатеља из дна душе као што су га мрзели Кушин, Цана, Крцун бити присебан и хладнокрван као командант Јбуоо — то је било пут којим је ишла II пролетерска.

У пламеном огњу борби II пролетерска ковали су се нови хероји. Заклали су своје грудима шумске стазе вуркиц, Мика, Драган. Бежале су немачке орде и страшни тенкови испред Чукића, Бонбуље и Перовића, одбијали су напјаче бесних непријатеља пред вештом руком Коче, Крке и Перице, писали су својом краљу најславније странице историје наше домовине команданти Ракић, Кочменица, Мића, Ђурђе са својим друговима народним херојима Лукићем, Алексом и Петром Лековићем, 13 мртвих пролетера на Хумићу, 17 на Чировој пећини и стотине најбољих синова нашега народа остали су без смене на вечној стражи код светих пирамида II пролетерске које ће осветлати путеве новим покољењима. Њихова крв коју просуше по разним крајевима неше домовине против многобројних и заклетих непријатеља нашега народа, цементирала је редове наше бригаде учврстила наше јединство наших народа. Они су пали са високом свешћу зашто и чему, зашто дају своје младе животе у најсудбоноснијим данима историје нашега народа а на њиховим костима просутим по горама и пољима никла је нова домовина срећна и у свете будућности — демократска федеративна Југославија. Ми смо у ствари пред нама на пламене заставе око којих се окупљају нових хиљаде бораца које нас воде у последњи и одлучујући бој. Из њихове крви расти ће и нови јунаци, на њиховим костима израсла је II пролетерска бригада, која ће бити записана златним словима у историји нашег ослободилачког рата" рекао је друг Тито.

Нека је вечна слава и хвала мртвим пролетерима.

Нека високо вијори застава славне пролетерске, застава II пролетерске.

Загорка Стокановић

Борци 4 бат. II пролетерске бригаде на прослави 26-год. Црвене армије

које је откуцавало кроз кравве окршаје и бесане маршеве, могло је створити од слабо наоружаних и неопремљених, у борби се надмоћним непријатељем, ову војску која данас носи назив Југословенска армија. Синови наше јуначке Шумадије потомци сојника слободарских предака, ужичани, поморанци, чачани, они који су пре разгорели пламен народног устанка и прекалили се у десетомесечним бојевима по српској селима и планинама, они који су у студеном фебруару кроз борбу газили леденим подијалом Лима поновили су тада заставу пролетера која се високо вијорила кроз Санџак, Босну, Херцеговину, Далмацију, Црну Гору и Србију. Славни марш II пролетерске од њеног оснивања испуњен је са 22.740 километара. На овом дугом путу за три године без предаха водила је 140 великих битака неколико стотина мањих акција, избацила из строја 61.000 непријатељских војника, заробила 177 топова, 386 камиона, 10 тенкета, 58 тенкова, 103 моторјачка, 178 радио станица, 3331 бацача, 1308 миитраљеза, 653 машинки, 1397 пиштоља, 34.706 пушака, 2060 коња, уништила 15 локомотива и неколико стотина вагона. Њен пут водио је по непроходним гудурама, снежним планинама и леденим чија је висина достигла преко 2.000 метара. Снегови, кише, ветрови, глад, непријатељска ватра, утврђења, артиљериска и авионска бомбардовања били су стални пратиоци на томе путу кроз III, IV, V, VI, VII офензиву и на крају победоносном маршу кроз Србију крајем прошле године. Победоносни пут од Чајничја преко Власеница, Хан Пијеска, Дурмитора, Сињајевине, Гата, Зелен Горе, Трескавице, Купреса, Бугојна, Мањаче, Јајца, Лиња, Грахова, Имотског, Нереткве, Калиновника, Дрниа, Маглаја, Вучјака, Пиве и Таре. Сутјеске, Кошура, Мељежина, Витеза, Кладња, Озрена, Романије, Фоче, Пљевља, Берана, Андријевице, Златибора, Ибра, Повлена, Таре, Јаблонице, Топлице, Београда, Краљева, Чачка, Ужица до Срема и Дриниа — то је бледа слика борјшта II пролетерске против Немаца и Италијана, усташа, четника, недићеваца, љотићеваца, Бугара, белогардејаца, домобрана и шифтара. То је бледа слика марша са три месеца гладе, 35 дана храњења коњским месом, кроз голотињу и босотињу преко надошлих река, стотине непроходних ноћи на отвореном полу у снегу киром док је у дањин одјекивало „О) Мораво моје село равно", као симбол борбе младих Србијанаца за одбрану свога далеког завичаја, за одбрану Србије борбом, за слободу других народа. А у бригаду која је 2—4 пута пуњавана прошло је 14—16.000 бораца. Долазили су и стапали се у њу синови Црне Горе, Санџака, Босне и Херцеговине и Далмације, борили се са младим Србијанцима, гинули једни за друге бранећи заједничку домовину, кујући кроз своју крв челично братство и јединство.

За ово часно дело друг Тито нам је рекао: „Омладина наше II пролетерске бригаде која је прошла кроз многе крајеве, која је упознала сву беду наших народа створену још много пре окупације напајала се још више једном великом мишљу да са но ове данашње велике и тешке борбе може родити нешто боље, нешто што ће дићи наш напећени народ на виши ступањ човека, јер би и принадлежи се ослободити које данас дајемо биле узалудне."

„Наша II пролетерска је бригада младога нерештаја, бригада омладине, рекао је друг Тито. „Наши бомбаши и пушкомитраљесци" говорио је са поносом Луне, а бригада је била и једно и друго. Пикало, Буха, Перица и још много њих били су ђаци, шегрти, чобанчићи, али њих није могао нико наговорити да остану када је требало ићи на дуачки пут жестоких борби. У бригади они су расли и узидали се. Буха је многе бункере разнео бомбама, а своје је искуство у рушењу кућа, којима су топови нису ништа могли, скромно је причао омладини Југославије на I конгресу. Многе битке започињале су бомбама нашег бомбаша у чијем се диму он није видео а само где није могао да дозвати високе бункере, држали су на раменима и руковима Мика и „Зера". Чувена бомбашка одељења са „Црним Бонцулом" и „Џимером" такмичила су се по четама, међу батаљонима. Пређени узастопце верним пушкомитраљесцима Шошом, Перицом и другима освајали су стотине непријатељских утврђења, стотину утврђених бункера усташких легија на Купресу, Ливну и другим градовима извршавајући часно нарођења друга Тита. Из њих није заостајала ни Рада Шишковић похваљивана неколико пута чији је митраљез тако прецизно тукао у десетодневним узастопним јуришима II пролетерске на Купресу. Десетине четничких бандита познали су добро вештину њене руке у бацању бомби „Ајде ја ти ти домови", „Чест је ти пушкомитраљезац — „Омладинац" морају бити прави. То је закон борца II пролетерске.

Загорка Стокановић

ПОКУШАЈ РАЗБИЈАЊА ЈЕДИНСТВА ХРВАТСКЕ ОМЛАДИНЕ

Омладина Хрватске, како српска тако и хрватска, најактивније учествује у борби за ослобођење земље од окупатора и издајника. Она је ујединила све своје снаге у широком омладинском покрету, у Уједињеном савезу антифашистичке омладине Хрватске, и тако организована она је постала најактивнији и најборбенији дио Јединственог народно-ослободилачке фронте Хрватске. Омладина је у току рата постала важан фактор у политичком животу, то је нова генерација коју више никада неће водити ни варати разни политички шпекуланти. Она претставља снагу на коју се могу са сигурношћу ослонити органи демократске народне власти у изградњи и обнови наше нове државе.

Омладина Хрватске постигла је то успјеле зато јер је неуморно радила на остварењу јединства цјелокупне омладине у борби против окупатора и свих његових помагача. То јединство није створено одједном, неким декретом. Њега је стварала српска и хрватска омладина у заједничким јуришима, где су давали своју младост и животе најбољи омладинци и омладинке. На све покушаје окупатора и домаћих народа да изазову братоубилачки рат, омладина је одговарала појачаним ударцима по непријатељу, још је чешће збијала своје редове. Данас кад је већ ослобођен претежни дио Југославије, омладина Хрватске скупља и припрема све своје снаге за одлучно и коначно чишћење наше домовине од окупатора и издајица.

У овим пресудним данима кад је потребно да сваки омладинац и омладинка даду све за борбу, поново се јављају стари опробани непријатељи нашег јединства. Јављају се сада под новом маском. Пропао је покушај окупатора и домаћих издајица — усташа и четника — да изазову братоубилачки рат. Пропао је покушај Мачека и његове клике да одерата хрватску омладину од народно-ослободилачке борбе. Али они не мирују. Данас то исти непријатељи говоре: „Највећа опасност пријети вјери и цркви. Они су нашли своје агенте међу разним свећеницима који са проповједаоница бацају проклетство на оне што помажу нашу народну војску, који забрањују приступ у цркву сваној омладини око је разговарала са партизаном. Ти исти свећеници који су остајали нијеми на сва злодјела окупатора извршена над нашом омладином, почели су одједном да се обрину за њену срећу и будућност. Они говоре омладини да не долази на партизанске митинге, да не помаже партизане јер је то неморално.

Поједини попови покушавају да обновљају и оживљавају разне жиркиршке организације како би један дио омладине одаратили од суделовања у народно-ослободилачкој борби. На Брачу и у Далмацији су „покушали окупити омладинке на бази борбе против псовке, али изван и против Уједињеног савеза.

За кога уствари раде те крижарске организације видимо најбоље из свих примјера. И поједини крижари у граду Пакрацу, послије ослобођења пишу по зидовима ЖАП. (Живио Анте Павелић!). Њихов лист изнио податке колико је њихова организација учинила за Павелића и усташе и донио фотографије усташких „дужносника" који су одгојени у тој организацији. Ти исти људи саботирају сваку акцију наше народне власти, ките гробове усташких кланика. „Католичка акција" у Вировитици одгојила је најгоре усташке кољаче у том крају, који су извршили много злодјела по околини.

Кога заправо окупљају ти свећеници у тим тако званим крижарским организацијама? Они окупљају углавном разне профашистичке, усташко-мачеховске елементе. Чланови тих организација је сеу „дужносници" усташке младежи и сви они који су се возали и сарађивали на било који начин са окупатором и усташама и који још и данас из дна душе мрзе нашу борбу.

А ко су ти свећеници који злоупотребљавају своју дужност за дјеловање против народно-ослободилачког покрета? То су такви типови који су најсрдачније помагали усташе у њиховим кровавим дјелима као на примјер поп у Новиграду Подравском, који је мобилизирао омладину за усташе и набављао им специјалне ножеве за кланје! То су људи који нису ганула несрећа и патње наших народа, који им је нанио окупатор и домаћа издајица. То су звјерски полуљуде од бијеса што се наш народно-ослободилачки покрет неумољиво развија и шири, те гази на свом путу све народне издајнике.

Уједињени савез антифашистичке омладине Хрватске окупља у својим редовима и организује за борбу против окупатора сву антифашистичку и родољубиву омладину без разлике на вјеру и политичку припадност. У УСАОХ-у налази се велик број омладине из рада и крижарских и осталих вјерских организација из Вараждина, Крапине, Бјеловара, из Славоније, читава крижарска организација отока Крка итд. Велики дио те омладине бори се са пушком у руци, а други неуморно ради у позадини. Много од њих постали су руководиоци у народно-ослободилачком покрету. Уједињени савез је довољно широк да у своје редове прими сваког искреног родољуба који хоће да суделује у овој великој народној борби.

Шта онда значе покушаји издвајања омладине из Уједињеног савеза и стварање посебних крижарских организација, ван УСАОХ-а? Ти покушаји јасно откривају намјере непријатеља да под маском вјере разбијају наше јединство, наш омладински покрет. Окупатор, усташе и Мачекова клика ујединили су се у настојању да спријече побједоносни завршетак народно-ослободилачке борбе. Они заједно дјелују и данас кад окупљају разне профашистичке елементе те разбијају омладинског покрета.

Омладина Хрватске добро познаје све те непријатеље, доласци они под било каквом маском. Она ће budno пазити и чувати издвојајућ тековину своје борбе и најјеће оружје у борби против непријатеља — јединства.

Милка Куфрин

„Душебрижници" на послу

„Поп у Новиграду Подравском је мобилизирао омладину за усташе и набављао им специјалне ножеве за кланје."

(Прмеђ Иве Кушнирка)

Поп у Новиграду Подравском: „Уз благослов божји примите свето причешће".

НА ФРОНТОВИМА

ЗА ВРЕМЕ ЗИМСКЕ ОФАНЗИВЕ ЦРВЕНА АРМИЈА ЗАРОБИЛА ЈЕ И УНИШТИЛА ПРЕКО 1,150.000 НЕПРИЈАТЕЉСКИХ ВОЈНИКА

Зимска офанзива Црвене армије, навођена по своме замаху, сломила је снажну, дуго припреману одбрану Немаца и одбацила непријатеља далеко на запад. На фронту дугом 1200 км, од Балтичког мора до Карпата, Црвена армија је постигла одличне резултате, пресудне победе за брже уништење фашизма. Ти су се успеси одразили и на Западном фронту. Велике победе Црвене армије онемогућиле су немачку зимску офанзиву против Савезника на западу. Створени су сви услови за садашњу повећану активност савезничких офанзивних операција.

Брзим маневрима Црвена армија вешто исијеђује непријатељске групације и продире дубоко на немачку територију. У заједничкој поводом 27-годишњице Црвене армије, маршал Стаљин је одавно да је за време зимске офензиве Црвена армија у упорним борбама непријатеља од источне Пруске до доњег тока Висле 270 км, од мостобрана на Висли, јужно од Варшаве, до доњег тока реке Одре 570 км, а од Сан-Доморског мостобрана у дубину немачке Шлезије 400 км. За то време освојено је преко 300 градова, око 10.000 фабрика које су производиле тенкове, авионе, оружје и муницију, преко 2.400 железничких станица и пресечено 3 железничких пруге у дужини од 13.000 км. Немачки губици за ово кратко време износе у заробљеним преко 350.000 војника и официра, а у уништеним око 800.000.

НОВИ ПРОДОР МАРШАЛА РОКОСОВСКОГ

Трупе II белоруског фронта под командом маршала Рокосовског направиле су нови продор у Померанији. Настављајући офензиву Црвена армија је скршила непријатељски отпор западно од града Хојнице. За четири дана офанзивних борби снаге Црвене армије напредовале су 70 км, заузеле 7 градова и преко сто других насеља. Освојена су јако учвршћена непријатељска одбранбена упоришта. Настављајући даље напредовање заузет је Нојштетин. Црвена армија у свом надирању пресекла је све комуникације између Данцига и Штетина, а даљим напредовањем према Балтику прети опасност пресецања комуникације Данциг—Штетин и изоловање немачких групација у Коридору Данцинској области и Померанији. Овим изненадним продором потпуно ће се разбити лево крило немачке одбране. Према мишљењу неких коментатора услед повећане активности трупа маршала Коњева, о којима јављају непријатељски извештаји, и учесталог бомбардовања Берлина и околине, претоји општи напад на Берлин. После једномесечне опсаде и упорних борби трупе I белоруског фронта под командом маршала Жукова потпуно су овладале градом и тврђавом Познањ. За време борбе око Познања Црвена армија је заробила 23.000 немачких војника и официра на чему са командантом тврђаве и његовим штабом. Заробљено је 365 авиона, 32 тенка, 594 топа и велике количине других ратног материјала. Противник је изгубио само у мртвима преко 25.000 војника и официра. Ликвидирањем непријатељског гарнизона у Познању Црвена армија је очистила упоришта која је у склопу лагуне остављена изолованим иза себе, а и ослободила важну комуникацију за снабдевање фронта.

Борбе за уништење непријатељских трупа у Источној Пруској настављају се. Трупе I украјинског фронта стежу обруч око Бреслава, освајајући поредак предграђа. Са југа су већ продрле у град и освајају поједине блокове кућа.

УСПЕШНИ НАПАДИ НА НЕМАЧКЕ ГАРНИЗОНЕ И КОМУНИКАЦИЈЕ У ЈУГОСЛАВИЈИ

У Источној Босни комбинованим у дарима са севера и истока, а обухватом с југа преко реке Спрече, наше снаге су заузеле и ослободиле Грачаницу. Том приликом је уништено 200 непријатељских војника, а заробљено 27. Настављајући напредовање североисточно од Грачанице после тродневних борби наше снаге пресекле су комуникацију Грачаница—Градачац заузимањем важног непријатељског упоришта Сокол, а на западу пресечен је друм кроз од Грачанице преко села Лукавица и воде за Модрич. На тај начин изравнато је десно крило са главним фронта јужно од реке Спрече и на широком фронту је угрожена непријатељска комуникација у долини реке Босне.

После ослобођења Травника наше јединице настављају са напредовањем на целом подручју Зенице-Бусовача. Упркос жилавом непријатељском отпору наше јединице после снажних напада ликвидирале су 16 непријатељских упоришта и сломиле снажни обруч одбране на тим местима. На јуришу је заузета јако утврђена станица Бусовача. Том приликом је заробљен оклопни воз и у њему заробљен пуковник са више официра и војника. Сталним угрожавањем и нападима на комуникацију у долини Босне доведене су у опасност немачке снаге које се повлаче под жестоким ударцима наших јединица са југа и истока према Сарајеву.

На подручју Јужне борбе и даље траају. Бочним нападима наших трупа непријатељ је на многим местима пресечен. Сада се уништавају непријатељске групације и наставља напредовање.

СВЕ ВЕЋА АКТИВНОСТ САВЕЗНИКА НА ЗАПАДУ — САВЕЗНИЦИ СУ НА ШИРОКОМ ФРОНТУ ФОРСИРАЛИ РЕКУ РУР

Великим успесима Црвене армије на Источном фронту, који су приморали Немце да пребацују своје јединице са запада и југа на источни фронт па чак и авијацију, створени су услови за савезничку офензиву на Западном фронту. На већем делу сектора Сигфридова линија је изложена непрестаним савезничким ударцима, чије снаге стално расту. Трупе IX америчке армије и америчке армије форсирале су на широком фронту реку Рур. Заузет је већи број места међу којима Јилих и Дирен. Заузимањем Јилиха и Дирена разбијена су јака немачка упоришта на главној линији немачког „Аченског положаја" испод пада Келну.

После заузимања Клева и Гоха на северном крилу Сигфридове линије, I канадска армија настављајући офензивне операције проширује свој клин који је продро у немачке одбранбене положе је. Северно од Ектернака савезничке снаге прешле су реку Прум. У области Сарбрука продиру јединице савезничких снабрана. Јужно од Штрасбурга трупе француске армије и VII америчке армије заузеле су почетне положаје за напад на немачку главну одбранбену линију на овом сектору.

ПРИБЛИЖУЈЕ СЕ СВЕТСКА ОМЛАДИНСКА НЕДЕЉА

Ближе се дани Светске омладинске недеље, у чему ће се организовати ско омладинско веће. То дане, од 21 до 28 марта, омладина читавог света прославиће својим појачаним радом и величанственим манифестацијама међународној солидарности и пријатељству омладине у борби против фашизма.

Омладина Југославије ће дочекати и прославити Недељу борбом на фронту, појачаним радом у фабрикама и радионицама, на гради дина, ширењем просвете и доказати како што је увек доказивала, да је туна самопрегора, да је туна стваралачког полета да је она, Титова омладина, спрема сва да и жртвовати за слободу и срећу свога народа.

Уочи доласка тих великих дана, Централни одбор УСАОЈ-а упутио је свим својим одборима у земљи упутства, како би се прославио у читавој Југославији одржала по јединственом плану. По тим упутствима, недељу би требало отворити 20 марта уводе конференцама, на којима би се одредио програм за целу Недељу. 24 март треба да буде дан сећања на другове који су пали у борбама. Тај дан треба да буде дан захвалности онима који су дали живот за слободу. Тога дана треба да се приређују разне комеморације, вечери, изложбе итд. посвећене палим друговима. Такође треба посећивати њихову родбину, носити јој дарове, помагати је на све начине. Недеља 25 марта биће дан великих манифестација у међународном братству омладине. Тога дана треба исто тако организовати велика спортска такмичења и слетове. Последњи дан Недеље биће посвећен рањеницима. Посете и дарови рањеницима, приредбе за рањенике испуниће тај дан.

И остали дани треба да буду испуњени разним корисним акцијама; сама омладина мора да проналази начине да што боље прослави своју Недељу и што више допринесе сврхи и победи.

Светска омладинска недеља биће недеља појачаног рада, биће видна манифестација воље омладине да ради и да се бори, да се бескрајно залаже у раду и миру за јединство и братство омладине читавог света, за бољи живот.

Спремајмо се за то да дочекамо и прославимо Светску омладинску недељу онако као што доликује омладини Југославије, омладини која је делима доказала своју љубав према домовини и своју привржавност идеји слободе.

ШТА ЈЕ С ТУРСКОМ

После закаснелог прекида дипломатских и економских односа са Немачком, Турска је пре неколико дана објавила, када је фронт од ње одмакао за око хиљаду километара, да се налази у ратном стању са Немачком. Турска се за време овог судбоносног рата против хитлеровских освајача није ладила оружја, она није хтела да се придружи савезницима и свим слободољубивим народима. Она се играла неутралности. А уствари, Турска не само да је штитила јужни бок немачких освајача, него је поред ње наглашавано неутралност активно помагала Немце. Турска је снабдевала Немачку најпотребнијим сировинама. Од сто хиљада килограма хрома, које је добила у 1943 години, она је послала Немачкој 47.000 тона. Турска је слала у Немачку и друге сировине. Службе Турске хитлеровској Немачкој ишла је до те мере да је Енглеска морала обуставити помоћ Турској. Прошла године господин Черчил је рекао: «Кад бисмо послали оружје Турској они би га само чистили — ако би и то знали да раде».

Она је хтела да одиграа улогу жандарма реакције на Балкану.

После решења Кримске конференције по коме у мировним преговорима из састанку у Сан Франциску могу учествовати само земље које до 1 марта ове године буду у ратном стању са Немачком и Јапаном, Турска се по први пут покренула да не би заиаснила да себи осигура место у Сан Франциску, поред народа који су то право изојевали краљу.

ФЕЛДМАРШАЛ АЛЕКСАНДЕР У ПОСЕТИ КОД МАРШАЛА ТИТА

У борби против заједничког непријатеља исказало се јединство свих слободољубивих народа. Потврда тога јединства и признање улоге Народно-ослободилачке војске и народа Југославије у борби против заједничког непријатеља — хитлерске Немачке, подвучена је још једном приликом недавне посете Врховног савезничког команданта на Средоземљу, фелдмаршала г. Александера.

На свечаном пријему коме је присуствовао маршал Југославије Јосип Броз Тито, фелдмаршал Велике Британије г. Александер изразио је то признање речима: „Дигли сте се на оружје против нацистичког освајача пре више од три године, када је ратно ситуација била врло цвка за нас. Ми смо стајали на нашем острвском утврђењу усамљени против Немаца, док сте ви у вашим брдима исто тако били у шкрипцу".

„Успешним методама герилског ратовања ви сте задржавали, десетковали непријатељске снаге од 14—20 дивизија, које су иначе могле бити употребљене против нас или против савезника на неком другом фронту".

Циљ ове посете је био обнављање личног пријатељства, координирање будућих савезничких операција са операцијама Народно-ослободилачке војске Југославије, даље пружање помоћи Народно-ослободилачкој војсци и утврђивање административних мера које ће предузети оружане снаге маршала Тита и фелдмаршала Александра кад се буду состали.

Заједничким снагама савезници и сви родољубиви народи уништиће непријатеља човечанства. Наша се војска бори између трупа маршала Толбухина и савезничких снага у Италији и брзо ће доћи дан када ћемо удружени победоносно довршити рат.

Приликом своје посете нашем фронту фелдмаршал Александер завршавајући свој говор је рекао: „Тешки дани стоје иза нас, велики дани су пред нама. Ускоро ћемо се спојити северно од Јадрана и тако ко прави ратник другом победоносно завршити ову борбу."

ОМЛАДИНА МОСТАРА У БОРБИ ЗА СЛОБОДУ

ГРАД ЈУНАКА

Наставак сличеде...

У затворима и казматама у којима је к.у.к. солдатска покушавала угушити слободну мисао, у којима је умрли један од најодважнијих младосанаца мостарски омладинац Ђуро Алајбеговић, у тим истим затворима и казматама за читаво вријеме старе, ненародне и противнародне Југославије лежали су на дугогодишњим робијама и даље најбоља омладина Мостара.

Под руководством свога Савеза комунистичке омладине (који ће од 1922 г. руководи борбом мостарске омладине), под условима илегалности који је влашћа „Објавила" против Мостара настављала је своју борбу за слободу и стицала борбено васпитање.

Са старијим друговима омладина је пришла стварању независних радничких синдиката. Од тога времена дошао је до изражаја раднички покрет, око кога се омладина окупљала и учила вјерности и слободи.

Године 1923 у Мостару се основао Р. ш. к. „Вележ". Он је постао упориште и омладине. Ту се, као некад у оронулој кући поред Старог моста где се родила „Млада Босна", окупљала омладина; ту су се васпитавали, ковали кадрови. Ту се, поред много других, васпитавао а касније сам постао васпитач доктор Сафет Мујић.

Уз омладину је постала посилац идеалног рада, жешког борбе за бољи живот. Зато је непријатељ Карађорђевића Пера Живковић и на Мостара они злих времена седмојануарских — више неповратних — отпремио велику групу најбољих борбаша из дугогодишња робијаша у Митровици. Међу њима били су тада омладинци Мујо Пашић, Рудолф Хрозничек, Карло Батко. Није остало само на томе. У децембру 1932 извршено је поново велико хапшење. Од ухапшених многи су суђени. Опет је то претежно била омладина, радничка и средњошколска.

Као што пјесма каже:

„Многе нам је од другова
пиран уништио.
Слава њима, борбом ћемо
да их осветимо",

родољубива млада генерација у Мостару наслиједи је ове снаге у погледима које су ни иза решетки злогласне „Ђеловине" слали затворени другови.

Нарастали су борбени редови. Они су јачали и одолијевали непријатељу. Широке масе све више су се повезивале, окупљали око радничке класе, око борца које је она васпитала.

Године 1936, јуна мјесеца, кад је фашизам угрожио слободу малих народа и демократију, Мостар је био изванредан манифестацијама за борбу против фашизма. Омладина из „Сокола", као са и друге организације, узела је активног учешћа. Преигравајући је вијекова реакционарна руководства која су управо кроз те организације жјела припремити омладину и поштено грађанство за сраме дане јединца 1941 одвајајући их од радничке класе и њене авангарде.

Одмах послије тога ојачаћемо су економски окупљали радничке и омладина је уложила напоре око прикупљања материјалних средстава за продужење и бољи успјех штрајка.

Од ове 1936 године Р. ш. к. „Вележ" постао је, као и независни раднички синдикати, још масовнији. Постао је још јаче упориште омладине. Управа „Вележ" развијала је поред многомета и друге културе спорта и у опште културни живот. Колико је Р. ш. к. „Вележ" имао постао пријатељ младих види се и по томе што је управа клуба организовала учешћа ђака који су били слабији у школи. За то вријеме био им је забрањен иступ на утакмицама. Тако је било и са шегртима који нису добро изучавали своје занате.

Поново, године 1938 демократска јавност Југославије слушала је о масовним зборовима и митинзима у Мостару.

Великосрпска реакција настакала се стварајући, нарастајући широкот, демократског народног покрета у свијету и код нас. Ти догађаји довели су и Мачека у савез са великосрпском реакцијом.

Против напредног покрета у Мостару отворено су почеле на широко рашчи свакојаке мрачњачке банде. Соколска гимнастичка у Херцеговини Чедо Милић кроз соколске организације покушавао је окупити омладину у правом реду Српству.

Мачеков правх др. Бариша Смољан (министар без поортфеља) заједно са Марком Сутовом био је исто тако велики придјатељ дијелова и списка и хрватска реакција потрсеала се од иоћног гласа против фашизма и домаћих помагача.

Јединство у издаји —
Јединство у борби за слободу

Четири пет дана послије одјаве рата мачковски полицајци ајдат под руководством шефа полиције Хочевара положио је заклетву Павелићу.

Срца младих људи хрлила су у војску. Тражили су да се наоружају и ставе под комаду војних власти. Тражили су да се отаубиша бјаних. У тој саму само једног предвеченија било је обучено и наоружано сто омладинаца. Сутрадан на захтјев команданта гомије генерала Јаниковића били су уведени у магацин одјеета им одјела и оружје, а они наљуени кућама. Бијеле тешка бол: зар не дају отаубиша да се бијеш!

Усташе су разоружавае војску. Ту и тамо спонтано отпор се почео давати. Борба се водила у околини града — у Шћиу и Ивањици.

Ни тада нису дозволили: зар се зависта неће одбранити част и слобода отаубише?

Онда је тога било доста!

Под руководством Пјотиће и СКОЈ-а омладинци је заједно с војском — против жеље виших официра — повели борбу против издајника, разоружавали устаника полицију и ослободила затворене другове, међу којима је био и један виђенији радничког покрета — Мостару Мујо Хусковић (касније у бјелеч од четника био организовану народно-ослободилачке борбе).

Неретва је протекла мутно и крваво

Кроз неколико дана дошли су Њемци и Италијани.

Неретва је протекла мутно и крваво. Љешеви недужних пловили су.

Ноћи у Мостору пали су језиви напади умиљубиђ.

Професори Душан Мучибабић и Џемшо Шварић (која је отпуштио у рат и у ратним гимназије одјаве. Матија Лопаћ, још за вријеме бановине Хрватске, због „рушења ауторитета школе и наставника", јер се дружи са ђацима и са...) подијелили су судбину многих својих ђака.

Гимназија у којој су до недавна учили ђаци, постала је судилиште. Њеним двориште, гдје су се до недавна играли на сунцу, постало је стратиште. Некад је на том дворишту Слободан Вуковић пјевао сунцу. Тих дана у мјесецу ни је усташа ту одговорио на поздрав. Ни ме може те убити, али ће доћи другова који ће ме осветити". Пао је храбро поред радничког приобоја Јусуфа Чевре од чије су смрти усташи кроволи у коњима осјећали страх. Ту, на гимназијском дворишту када су усташи пиће стрјељала да ме вежу очи Ахмед Сефић одговорио је: „Није потребно. Комунисти гледају отворено смрти у очи". И као пјесму сунцу, он је усклинуо: „Живио друг Стаљин! Живио Југословенска Комунистичка партија!"

Тих дана негдје у концентрационом логору убијен је и Милодин Чечез (кога је мачковска полиција заједно с осталим друговима, ухапшеним послије демонстрација 1940, предала окупатору и четницима) и тамо и други знани и незнани, храбри борци за слободу и Срби и муслимани и Хрвати.

Први осветници

Прва група од 28 бораца, углавном омладинаца, из Мостара је кренула јуна мјесеца 1941 године, да помогне и организује партизанску борбу у сјеверној Херцеговини.

А већ у устанку који се у Херцеговини, са Берковића пренио на Дивин и Плану учествовали су мостарски омладинци. Од тада пошло се на формирање партизанских јединица у сјеверној Херцеговини. На томе послу пратјели четници издајници убили су код Невесиња младог радника Маху Бикића који је у вријеме првих усташих клања тешко успио да се спаси и да на позив своје Партије крене с првом групом — с првим осветницима.

Мостарски партизани

У августу 1941 године друга једна група четника је у колићи срео да тамо организују антиизаиски одред.

Прве акције које су усиљедиле већ у октобру 1941 на пруги Мостар—Сарајево биле су акције мостарских партизана.

Бјесилили су непријатељи. Линовио је тада за слаз сваким даном нове осветнике у свој одред који је до средине 1942 бројао око 400 бораца, највећим дијелом омладинаца и Соба и муслимана и Хрвата. Он је постао борбена, оружана ковачница братства, поштено понос и слава у Херцеговини.

Усташе из Бјелимића запалиле су седмочасовну борбу у јуначку смрт де-

СПЕЦИЈАЛНЕ ШКОЛЕ ЗА ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ АМЕРИЧКЕ ОМЛАДИНЕ

Ова два градска дечака уче да везују јечам у снопове у Мерјаванду за време распуста.

Вођ омладинаца који гаје жито, Буд Кимберли из Џеспер Каунтија, испитује један клип кукуруза.

У Сједињеним Америчким Државама постоје специјалне школе за основно техничко образовање америчке омладине. Ови дечаци из Сједињених Држава који поправљају моторе уместо да се играју често се уписују на средњо-техничке школе уместо на редовне средње школе. Има много оваквих школа — великих установа у којима се налазе машине какве се обично могу видети само у великим фабричким постројењима. Неке техничке школе могу да приме о-о 8.500 ученика. Уколико су у њиховим учионицама и лабораторијама уче одрасли.

Док дечаци добијају основно знање из техике и конструкције, у исто време студирају енглески језик, историју природне науке, као и друге предмете који су предвиђени у редовном културном програму. Делатности које не обухвата програм сличне су делатностима у осталим школама. Дечаци имају атлетске групе, драмске секције, новине, клубове за разоноду, дебатне групе итд.

Образовање које се добија у овим техничким школама није намењено само за будуће америчке инжењере и механичаре. Многи дечаци више воле техничке школе него редовне средње школе, јер им оваква начин учења омогућује. Они воле да знају како се греде, оправљају и употребљавају многобројна средства која чине дио свакидашњег америчког живота.

Девојке се још не примају у техничке школе, како често студирају сличне предмете у редовним мешовитим средњим школама.

«4-Н» КЛУБОВИ СТВАРАЈУ ДОБРЕ ФАРМЕРЕ

Исто тако постоје и такозвани «4-Н» клубови који омладини пружају основна знања из области пољопривреде. «4-Н» клубови у Америци основани су пре 30 година на иницијативу отсека за земљоделску Сједињених Држава. Њима управљају у сарадњи федералне и државне агенције. Циљ им је да повећају стандард живота и производње на фармама. На томе су они клубови досада много урадили. Сваки дечак и девојчица између 10 и 20 година може постати члан овога клуба ако пре тога да извесне обавезе које мора испунити. Између осталога мора се обавезати да ће постићи рекордне резултате у раду.

Име «4-Н» потиче од 4 слова Х којима почињу четири енглеске речи у обавези: «Обавезујем се да ћу бистрије мислити својом главом (Head), да ћу бити вернији срцем (Heart), да ћу боље радити рукама (Hands), и да ћу своје здравље (Health) посветити бољем животу за свој клуб, своју заједницу, своју земљу».

ДЕМОКРАТСКЕ СТУДЕНТСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ У РУМУНИЈИ

за потпуно искорењивање фашизма и стварање демократске Румуније

Орган националног савеза под насловом «Романија либерарен» објавио је извештај са заседања претставника демократских студентских организација у Румунији. На заседању су присуствовали делегати студентске национал-царанистичке, националне либералне, комунистичке, социјалистичке и земљорадничке партије и делегација студената националног савеза.

Делегати су решили да изабору комитет од претставника свих делегација који су учествовали на заседању. Примљен је следећи програм:

1. Мобилизација, организација и васпитање студената на антифашистичкој и демократској основи. Енергична борба за потпуно искорењивање фашистичког духа из студентског живота.

2. Мобилизација студената, који заједно са радничком и сеоском омладином, са Црвеном армијом и румунском војском, треба да убрзају уништење Хитлерове Немачке и њених агената у земљи.

3. Демократизација целокупног државног апарата и неодложно укљањање из њега свих легионара и фашиста.

4. Демократизација друштвеног и универзитетског образовања. Пукопраност свих студената независно од расне припадности, социјалног положаја и вероисповести.

5. Образовање студената и јачање културних веза са уједињеним народима.

НАШИ РАЊЕНИЦИ ИЗ ИТАЛИЈЕ У БЕОГРАД

Стигли су управо на дан прославе 27-годишњице Црвене армије. Видели су читав Београд на ногама како слави братску Црвену армију. Видели су ослобођени слободарски Београд и осетили јасно и дубоко како су њихова тешке борбе и ране донеле диван плод.

Посетили смо групу наших рањеника која је привремено смештена у приватној станици у Милоша Великог улици. Донели смо им последње бројеве «Омладине» које су примили с одушевљењем и причали им дуго о свима домаћајима, борби, лечењу и животу у Италији и о радосном повратку у домовину. Има их из разних крајева наше земље: из Србије, Босне, Херцеговине, Срема, Хрватске, Словеније итд. Рањавени су у борбама на разним секторима. Савезнички авиони су се спуштали на врло непогодне терене и односили их преко Јадрана у Италију где су их савесно лечили савезнички лекари. Бошњаковић Марко и Радић Васо, омладинци, један из Срема а друге тамо негде са Дрине, причали су нам о том њиховом животу по италијанским болницама. Није се само лежало и јело већ се и много радило, нарочито много на културном пољу. Нема скоро ниједног рањеника који није написао по неки чланак за зидне новине, које су постојале по сим болницама. Ако је међу њима било неписмених, њих су брзо научили писати. Држали су стално конференције и будио пратили разитак борби у Југославији и у читавом свету. Они, лакше рањени, брже су оздравили и кили одмах на разне курсеве (за шофере, техничте, радиотелеграфисте, авијатичара итд.).

Наших рањеника у Италији има неколико хиљада и они су смештени по разним болницама италијанских градова (Бари, Таранто, Барлета, Молфета итд.). Али све их уједињује једна мисао, мисао повратка у ослобођену домовину. По сим болницама образовне су певачке дружине наших рањеника, даване су приредбе и тако су сами саби улепшавали тажак рањенички живот.

Од наше војне мисије у Бариу примали су редовно вести о приликама у земљи. Чекали су и радовали се дану који ће им донети повратак у отаџбину.

Напослетку је тај дан дошао. Пре месец дана вратили су се нашим бродом «Југославија» у слободну дубровачку луку. Многе групе су превезене у друге далматинске градове и на острва. Народ их је дочекао раширених руку, дајући им све што је требало. Ова група наших рањеника стигла је у Београд нашим камионима из Дубровника. Тежи рањеници су остали у Дубровнику и у другим далматинским градовима. Бродом «Југославија» је стигло у Дубровник укупно око 650 рањеника.

Срећни су што су стигли у Београд, у слободни Београд. Они се још опорављају, а кад потпуно оздраве поћи ће радосно у нове борбе и на нове дужности.

Преадравели рањеници пред полазак на нову дужност

сетине хрватског омладинца Анте Зуанића.

Муслимански издајници из Коњица умирали су страхујући да помисли на Тасу који је једне мартовске недеље учред Ковиља убио Куртовића надзлогласнијег усташу у среду коњичком.

Омладинац Бранко Бошњак-Село био је при који је кренуо у потјеру за издајничким четничким капетаном Шошкићем и испуњавајући задатак погинуо.

За свој одред Мостарци су давали и радили све да би га добро снабдјели и оспособили за што теже ударце по непријатељу.

Ђаци Трговачке академије су једног дана устанили из школе одијели све униформе. Кад је директор ниж. Малнар покушао предајом њака полицији дознати ко је организатор акције, ђаци су му најавили штрајк и побиједили. Ухапшени су одмах пуштени на слободу, а он премјештен из Мостара, јер је то био један од услова да се повратe у школу.

Борбе које су водили партизани у Херцеговини биле су све замашније. Требало је муниције и санитетског материјала. И тада је Мостар био извор.

Омладинци су санитетски материјал набављали из усташке болнице, а муницију и оружје одузимали од окупаторских војника. Њиме су и наоружавали одреде нових бораца за слободу.

У прољеће 1942 године Ђаја, Чомбе, Трбоња и Хенчи ушли су у италијанскі војни магазин и изнијели 24.000 пушчаних метака и сурадали их њемачким камионом — који је био на поправци код једног младог механичара, одвезли до првих партизанских стража у Подвележју.

Карабињери и полицајци бјеснили су. Нушкали су на све стране но успјети нису могли. Све више су осјећали како постају угрожени и окупирани у свом властитом гарнизону.

У име омладине Југославије...

С прољећа 1942 године усташе у Херцеговини расплакивао се.

Непријатељи су покушавали све да би спутали пробуђене народне снаге. По том правилу послу дошао је у Мостар да служи окуратору и Радивоје Грбић секретар југословенског „Сокола", прокушани народни непријатељ, организатор разбијања јединства младе генерације Југославије. Ту се није дуго задржао. Са још једним другом млади комуниста Васо Масло лупио ногу у неколико пута сјекиром по глави и поред збуњених карабињера успио спасти се.

Исто тако омладинац Мустафа Алиђалфић са једном групом ручним бомбама вршио је неколико пута атентат на Доброслава Јевђевића, дражиновску пријанцу у Херцеговини.

Васпитач усташке омладине проф. Винко Малвић, послије атентата онеспособљен је за рад.

... Спремао се план уништења неколико стотина окупаторских официра и подофицира у самом граду.

„За краља и отаџбину"

Услиједила је Трећа непријатељска офензива. Само гдје нису стигли војници Роате и Негрија стигли су четници. Од 1-ог до 13 јуна 1942 године они су само у мостарском одреду на Борцима (срез коњички) преваром и мучки заклали 69 бораца, а скоро толико и убили.

У осталим дјеловима Херцеговине скоро исто тако. Немилосрдно се поступало према Мостарцима јер: Мостарац — то значи непомирљиви, бескомпромисни борац за слободу и њен организатор.

Кад су се наше снаге повлачиле из Санджака, Црне Горе и Херцеговине у саставу Десете бригаде, под руководством проскељених командијата Владе Шегрта и Раде Хамовића, мостарски батаљон у Босни наставио је борбу за слободу.

Оаза слободе у пашалуку Дражиних пустахија

У Босни далеко — но ипак тако близу — били су партизани. У мислима на њих живила је вјера у њихов побједоносни повратак и свијест да се борба и у њиховом отсуству мора водити.

У град су стизали борци који су остали иза снага у повлачењу исцрпљени, болесни и рањени. Италијански фашисти и домаћи издајници нахоло су заједали. Роата је пријетио смрћу породицама код којих се нађе сакривени партизан. Уприкос томе преко 150 борца нашло је сигурност уточишта у граду, очиниску бригу другова и топлу мајчинску његу другарица. Они су се спремали за нове јуте борбе.

Свакодневно стизале су вијести о стријељању родољуба у Херцеговини. У граду су стрељана такође вршена. Међу приним стрељани су: Зеленика, Башагић, Ребац и други.

Четници заједно с усташком полицијом и карабињерима вршили су масовна хапшења и одвођења у интернацију на Мамузу, Превлаку и друге концентрационе логоре из чије се сиве неизвјесности никада више нису јавили многи и многи...

Па ипак надзиреле су се могућности, отаремани су борци и попуњаван мостарски батаљон. Мисао о слободи код народа Херцеговине није се угасила.

Новембра 1942 године пркосио су видова гледале исписане пароле поводом јарославе 25-годишњице великога Октобра.

У фебруару 1943 године када се спремала велика офензива на наше снаге у Босни, Далмацији и Лики извршен је и по трећи пут атентат на Јевђевића. На захтјев четника усташка полиција је поново хапсила.

Тада је на полицији мучки убијен љубимац мостарске омладине младо комунисте Салко Шестић. Он је 1942 године са својом четорком као партизан у јужнохерцеговачком партизанском одреду, у Хрвоју ухватио организатора усташких злочина над српским народом Фра Бакулу и предао га да му народ суди, а када „Српски осветници" — четници њега су предали тим истим усташама.

Ноћу над његовим гробом омладина се заклиньала да ће га осветити и цвијетним му китила гроб. Не дуго послије тога убијен је мостарски Космајац — Мујо Трбоња. А надзиђали пионир, пријетећа исто тако злогласном шефу полиције Роки, пјевали су:

„Из мезара Мујо виче
Дођи и ти претстојиче."

После акције од 1 маја 1943 године Италијани су извршили нова масовна хапшења и интернирања у Италију.

Побједници са Жепча, Прозора и Сутјеске

Послије Треће непријатељске офензиве, батаљон је ишао из побједе у побједу. Већ у децембру 1942 године у борбама на Жепчу мостарски батаљон је био похваљен од друга Тита.

Онда су дошле Четврта, па Пета непријатељска офензива, кроз које су мостарски омладинци прошли високо држећи заставу борбе и одности стварн наших народа. У том времену овладали ратном вјештином батаљон је у уништио 2.800 непријатељских војника и официра. Само у борбама штитећи Централну болницу мостарски батаљон је уништио 320 непријатељских војника и официра, а сам имао једног мртвог и три лакше рањена друга.

Године не проћи, али никада неће потамнити слава младих бораца: Младена Балорде, Предрага Шкробића, Ахмета Пинтула, Мустафе Ћемаловића-Чимбе, Хасана Зехировића-Лаце који је за годину дана сам уништио 86 фашиста, Пеје Лажетића, Енеса Ормана, Рифе Фрење и толико других.

Зар се може заборавити Анте Зеленика који, тешко рањен ухваћен од усташа у Четвртој офензиви донесен у Мостар, умирући им је говорио: „Узалуд вам је све — ми ћемо побједити!"

У Петој офензиви Шефик Одаг, командир чете, сам је уништио седам Њемаца у бункеру, запалјено „шарца" и њихову ратну опрему.

Зар се могу заборавити Нада Бајт или Мина Хаџић која је на Сутјески уништивши њемачки бункер и сама покосила митраљеским рафалима пала, са последњим рјечима:

„За Тита, за слободу."

То нису само лични примјери, то је карактеристика читавог батаљона.

Уочи бојева на Прозору Титова краћа заповјест: „Прозор мора пасти" била је драго знамење — лозинка која је ишла од борца до борца кроз колону, кроз батаљон. И док су трајале борбе на спољним одбрамама града, кроз минска поља батаљон је са својим комесаром Енвером Ћемаловићем упао у град и дезорганизовао непријатељску одбрану.

Заповјест друга Тита била је извршена.

Сви на фронт — све за побједу

Послије Пете непријатељске офензиве мостарски батаљон од скоро 400 бораца имао је свега 25 живих. (Међу погинулима на Сутјеској налази се и Салко Пезо члан земаљског одбора УСАОЈ-а).

Послије капитулације Италије Мостарци интернирани у Истри примљени су се у Словенији Шерцеровој бригади у којој су нашли и оној чету. Или но је свеједно гдје се борба води против опћег непријатеља. Од њих су у животу остала тројица.

(По читаве породице учествоване су у оружаној борби и дале све своје чланове. Из породице Бркића погинула су четири брата и једна сестра. Из породице Балаћа три браћа: Славко, Боде и Боро).

Умјесто суза и беспомоћне јадиковке, јавили су се нови борци. Поново су одреди почели одлазити из Мостара. Јер у срцима сих људи горила је једна жеља, била је једна мисао: „Мора се обновити батаљон, мора се туђи непријатељ."

И узалуд су Њемци два пута подизали вјешала усред града. 17-годишњи Драго Палавестра им је рекао прије самог вјешања своју последњу жељу: „Да на бандерама од Мостара до Берлина висе Њемци", а Алија Ризикало: „Да живи Стаљин и Русија! Да живи Тито и Партија!"

И не само батаљон, формирана је мостарска бригада, једна од бригада 29 херцеговачке дивизије.

Дошао је тај дан

У јулу 1941 године мајка Слободана Вуковића рекла је убицама своога сина: „Дођи ће дан када ћете се и ви пред пушкама осјетивша прислањати уз зид."

Они су и њу стрељали.

Па ипак дошао је тај дан — на бајонетима драгих бораца за слободу. Нерадна је протекла ако никад до сада, као никад од сада. Она зна за више од 5.000 поганих лешина фашистичких официра и војника. Она ће знати као никад до сада, као никад од сада и за остале домаће издајнике међу којима је и шеф усташке полиције Роко, или четничка мешетар Тошо Перовић и сви они на како се звали. И сви они стаће уз зид пред праведним пушкама народних осветника.

*

Годинама Ти си сањао и борио се за слободу, драги Мостаре. Давао си све за побједу и она је сада дошла на Твоје улице. С правом можеш бити поносан, јер си свој слободу заслужио.

И на Тебе је мислио пјесник пуи мрачне и проклетства на непријатеља у Твојим стиховима, у стиховима свих: Тито —

то смо ми,
сви, —
ви знате шта куршум и славу
И он је пуи нас,
и велик,
и ми у њему виши,
виши за пушку главу.

Зато је разумљива љубав коју осјећају сви борци, сви непријатељи народно-ослободилачке борбе према Мостару, зато толика радост кад су сазнали да Твоје ослобођење из дневне заповјести друга Тита.

Мостаре драги, о теби радо говори Тито јер Ти си био све за слободу, јер Ти ћеш у слободи дати још више.

Поносан се зато, Мостаре драги!

Нусрет Сеферовић

НАШИ Кортатини

Стеван Наумов

Још као гимназијалац, а нарочито у вишим разредима, радећи марљиво предмете, почео је све више да мисли на свој народ, његово је срце запламтело, гледајући мучни живот свога народа. Он је почео да размишља испитујући узроке тога стања и тражећи пут по коме треба да крене да би му помогао. Он жели да сазна нешто више о његовој историји. Упознаје се са студентима из вароши, од којих сазнаје много ствари, за које дотада није знао. Студенти су му причали о Илинданском устанку, о Гоце Делчеву, о студентском удружењу »Вардар« у Београду, које је водило истинску борбу за побољшање живота македонских студената и за слободу целог македонског народа. Они су му причали о општем студентском покрету, о борби коју воде народи Југославије на чело са Комунистичком партијом. Причали су му о слободном животу у Совјетском Савезу и поучавали га о Лењину и Стаљину.

Младићска душа Стеванова жељно је упијала све те за њега нове ствари. Отварао се пред њим нови свет, ширили му се светлији видици. Када је завршио гимназију, долази у Београд, где се уписује на универзитет. Ту одмах ступа у прве борбене редове студентског покрета. Синован поробљене Македоније, он и Мирче Ацев постају одлични другови. Висок, врло крупан младић, плаве косе, очиљи очиљ, озбиљног изгледа лица, радио је и читао неуморно. Своје знање није задржавао за себе, већ је стално дискутовао и преносио га својим друговима.

Не могавши да у себи задржи све нове и јаке утиске, које му је пружио живот у Београду, пише писмо једном свом другу у Битољ, у коме говори о праведној борби напредних студената и радног народа. Ово писмо је пало у руке полиције и Стеву неколико дана после тога хапсе. Иако је успехом је положио испит. Време од 6 месеци, које је одлежао у затвору, утицало је много на њега. Чим су га пустили не слободу, са још већом одлучношћу и одушевљењем наставља борбу.

За време штрајка у фабрици »Рогожарски«, приликом разрачунавања се неким штрајкбрехерима, Стева понова пада у руке полиције. Сада бива тучен, али ни чувени агент Космајац није могао да изузме ништа од њега. Стева се држи јуначки. Он је већ члан Комунистичке партије.

После пуштања из затвора одлази у Битољ, где рада неуморно на разним организационо-политичким задацима. Он постаје велики организатор, обогаћен знањем и искуством, које је стекао у борбама, демонстрацијама, у затвору у Београду.

Ускоро затим је дошла и срамна капитулација старе Југославије и у Македонију долазе бугарски фашисти. Бугарска полиција, добро обавештена од старих агената који су у служили и великосрпској реакцији, почела је да врши присмотру над Стевом, тражећи згодан моменат да га ухапси.

На Илиндан 1941 године, заједно са Кузманом Јосифовским, организовао је прва демонстрација у Битољу.

Месец дана после овога, долазе агенти његовој кући да га ухапсе. Код куће су били Стева и још један друг Коца Металецот. На питање агената, да ли ту станује Стеван Наумов, Стевина им мајка хладнокрвно одговара да је про два дана отпутовао за Софију. Агенти се зачуђено погледају и напустају кућу. Пола сата доцније опет се враћају и то овога пута них десет, и побеснали врше претрес по целој кући, копајући чак и патос... Али Стеву нису нашли, он им је већ умакао.

Отада почиње његов илегални живот, у коме још смелије, још прикошије наставља рад. Полиција га сваде јури, приређује рацију у граду, али Стеву не може да пронађе. Заједно са Стевом учествује у раду и његов средњи брат Борђе, који се под утицајем млађег брата препородио.

Полиција употребљава све своје снаге да ухвати Стевана, осећајући да је он један од одговорнијих људи народног устанка. Међутим, то немало не спречава Стевана да и даље поштовано ради, савлађујући све тешкоће при ослобођењу свога народа.

Час пробучен у сеоско одело, час у грађанско, понеки пут са бркованим и наочарима, или увек са пуним револвером и две бомбе у џепу, иде улицама, у исто време дан и ноћ

АЛЕКСЕЈ ТОЛСТОЈ

У Москви, у 63 години живота, умро је велики совјетски књижевник Алексеј Толстој, посланик Врховног совјета СССР.

Алексеј Толстој се родио 1883 год. на имању у Волгином степама, близу Самаре. Почео је да пише још као дечак од десет година, стекавши прво књижевно образовање у својој породици, нарочито од своје мајке, која је била књижевница. За време студија на политехничком институту у Петрограду долази у додир са ондашњим књижевницима руске престонице. Тада је писао утиске из свога детињства у облику вилинских прича. Касније је те своје покушаје у другом облику обновио у својим делима »Никитино детињство« и »Златни кључић«. Толстојеви први радови су: »Под старим липама«, »Из Волге«, »Хроми витез«, у којима износи на критично-реалистичан начин живот руског племства. Дат је тај преиначени свет са његовим негативним и комичним страна.

Као књижевник, Алексеј Толстој се нарочито развио уз Октобарске револуције. Писао је приповетке, романе, позоришна комадје, дечију књижевност и чланке. У књижевној обради најзанимљивије су га занимале четири епохе руске историје и то: епоха Ивана Грозног, Петра I, грађанског рата 1918—20 и садашња епоха.

Најзначајнија су му дела: »Хлеб, где се говори о јуначкој одбрани Царицина коју је организовао Стаљин, за време грађанског рата; позната трилогија о Ивану Грозном; »Петар I«; и трилогија »Пут кроз муке«. Ова два задња дела су му донела Стаљинову награду.

У његовом недовршеном роману »Петар I«, који је послужио за основу истоименог филма, приказана је онда шира средина и личности у времену је Петар без идеализовања, онакав какав је уистину био: велики реформатор. »Пут кроз муке« приказује живот за време рата 1914—18 и догађаје у самом рату и револуцији. Ту се нарочито третира трагедија руске интелигенције, њено прилажење »дому, свом народу и земљи.

Године 1943 на свој 60 рођендан добио је орден Лењина, поред ордена Црвене заставе рада, који је већ од раније имао.

Велики познавалац душе руског народа, био је пун поуздања у његову снагу. Својим пером је уметнички обухватио — и руске људе, и њихов живот, и дивне слике руске природе.

Значај А. Толстоја као књижевника нарочито се испољио у томе што је успео повезати у својим књижевним делима најбоље традиције класичне књижевности са књижевношћу социјалистичког реализма.

Алексеј Толстој је за време Отаџбинског рата написао велики број чланака, који су прожети мржњом према непријатељу и вером у победу народа Совјетског Савеза (Отаџбина, Страховите снаге совјетског народа, Ми нећемо бити потучени).

Сву своју снагу уметника, он је посветио својој совјетској домовини и читавом напредном, слободољубивом човечанству. Једностаним, искреним речима су прожете његове реченице, у којима се обраћа своме народу и својој отаџбини: »Нема јачег, дубљег ни светлијег осећања од љубави према тој, мајко отаџбино!« На другој страни, раскринкавао је и откривао крваве злочине које су Немци вршили над децом, женама, старцима, над незаштићеним народом. Био је члан Изванредне државне комисије за испитивање злочина, које су починили немачки освојевачи. Дубоком мржњом одишу његове странице када говори о хитлеровским зверима, које су дошле да оскрнаве свето совјетско тло, које су хтеле да друше пером жилаво народа у социјалистичкој заједници, које су покушале да униште поносну и непобедиву земљу Лењина и Стаљина.

Није успео да доживи дан коначне победе над фашистичким завојевачима, да дочека пуни тријумф бораца за напредак и културу, дан је оставио покојашњима своја дела, кроз која је уметнички изразио истину о херојској борби и напорима свога народа за боли, срећнији и дивни живот »под сунцем Стаљинове управе«.

НИКОЛАЈ ЕВДОКИМОВ
О ЛИТЕРАРНОМ ИНСТИТУТУ
„Максим Горки"

Пео сам се на трамвај, кад ме неко најодном ухвати за лакат и запита: „Далеко идеш!" Познадох Анатолија Медникова — свог доброг пријатеља с којим се нисам видео већ неколико година. Он ми исприча да се недавно вратио са фронта и да сада посећује литерарни институт Савеза совјетских писаца СССР.

— Истинат! — узвикнух зачуђено. — Чуо сам да се врло много говори о овом институту где се спремају талентовани младићи и девојке који сањају да постану књижевници. Али никад нисам могао да схватим како један човек може да се научи вештини књижевника.

— Објасни ми подробније, Анатолије — замолих га ја.

— Шта да ти објашњавам? Пођи са мном у институт и одмах ћеш видети све. Данас је петак. Сваког петка неко од нас, на општем скупу студената, чита своје радове после чега се развија жива дискусија. А овај дан ми називамо „стваралачки петак". Данас ће бити сигурно врло интересантно, јер ће нас посетити наши бивши студенти — садашњи књижевници.

Институт је основан на иницијативу Максима Горког. Зато носи његово име. Горки је видео како се изнанада, после Октобарске револуције, појављује низ нових песника и приповедача из народа, како радник почиње да пише стихове о благодети рада и о задовољству стварања. Свакодневно је велики песник добијао стотинама писама у којима су га молили да да своје мишљење о стиховима или причама приложеним у писмима. Ова стихова су обично писали млади, обдарени, али врло неискусни, слабо писмени људи. Горки је одговарао на свако писмо и позивао их да и даље раде. Једном приликом је дошао на ту мисао да у Москви створи такозвани „вечерњи универзитет", где би после рада могли да долазе почетници у писању стихова и прозе, да слушају предавања и добију савете писаца за своје радове. Горки је био уверен да ће таква универзитет много помоћи радницима да постану прави књижевници. Совјетска влада је потпомогла иницијативу Максима Горког, основала је такав универзитет, који је дошао — у 1933 — претворила у литерарни институт Савеза совјетских писаца СССР и дала му име „Максим Горки".

За потребе института била је одређена велика зграда у центру Москве — трезору старих литерарних традиција, у којој се родио и Херцен, аутор чувеног романа „Прошлост и мисли", уредник и издавач „Звона". Овде су такође долазили и руски књижевници Белински, Пушкин, Брјусов, Мајаковски. У подруму ово куће одржавао се и „Кафа књижевника", којом приликом су вођене велике књижевне дискусије. Сада се у одајама ове куће скупљају нови људи — талентована омладина, од које су многи дошли право из завода.

Када је уређивала институт, разуме се, совјетска влада није мислила да сва лица које прихвата институт треба по сваку цену да постану књижевници по завршетку предавања у њему. Књижевник не може да се направи, може само да се помогне његовом развијању. Због тога је и основан институт. Он даје могућност почетницима, који већ пишу, да нађу што бржи излаз пут и да добију одговарајуће знање у појединим дисциплинама. Из тог разлога, институт је тако уређен да се не посећује велики број студената — сада пет курсева посећује око 100 људи.

Студентима предају најбоље професори Москве, а нарочита пажња се посвећује такозваним стваралачким практичним радовима, којима руководе највећи совјетски писци као — Леонид Леонов, Константин Федјин, Иља Селвински, Константин Паустовски, Николај Асејев, Павел Антокољски и др. Неки од студената чита свој нови рад, после кога се развија дискусија и на крају руководилац анализира прочитану причу или песму.

— Добро — рекох Анатолију — ваш институт постоји већ више од 10 година; који су ти који су из њега изашли, имајући ми их.

— Данас ћеш их видети — одлучно ми одговори Анатолије.

— А шта биваа са онима који су завршили институт а нису постали књижевници? Има ли и таквих међу вама? — распитујем ја.

— Наравно да има и то не мало. Они раде као уредници и дописници листова, па да приређују новинарске уџбенике за рад у задатак нашег института. Стигосмо — неочекивано се заустави Анатолије.

У сумраку назрех високу гвоздену ограду, врт и лепу кућу са стубоима.

Прођосмо једним широким ходником и ступисмо у једну одају где се већ скупило око педесет људи. Они су живо дискутовали о нечем.

Ево наших зидних, руком писаних новина, рече ми Анатолије. Новине су биле савршено уређене, пуне многих веселих чланака и карикатура и ја сам их целе са задовољством прочитао. У спеціјалном делу новина „Наши на фронту" говори се о учешћу студената у Отаџбинском рату и донесена су њихова писма са фронта. Сазнао сам да достојна студента сарађује у војничким новинама, многи од њих носе ордене, многи ратују као борачке пешаци на чак и као артилијанци. Студент института Платон Воронко учествовао је у ноћничком нападу иза Карпата, у саставу партизанске бригаде Ковпака — два пута херојa Совјетског Савеза.

Анатолије ме је дуго водио по институту. Свуда смо наилазили на жиже групе студената који су дискутовали и један другоме читали. Анатолије ме је одвео у библиотеку, једну од најбогатијих московских библиотека „ВУЗ" (Виша учебноје заведеније), показао ми кабинет директора института и рекао ми да је овај кабинет некад био дечја соба Херценова. Убрзо је дошла ноћ и ми прођосмо у салон препун људи, који су седели око столова, поред прозора, а стајали су и по ходницама.

Оно што сам сазнао и видео те вечери било је за мене сасвим ново. Један за другим излазили су пред мене људи са стиховима и приповетама, које сам навикао да читам само у дебелим књигама, чије су се песме певале по целој земљи.

Константин Симонов, носилац Стаљинове награде и чувени песник, прочитао нам је своје нове стихове; Маргарита Алигер, такође носилац Стаљинове награде, објаснила је шта је за њу значио институт у погледу њеног стваралаштва; Евгенија Долматовски, млад човек слабог измореног лица прочитао је одломак из поеме „Изгубљен без вести", у којој се говори о Отаџбинској борби у немачкој позадини. После ова су учествовали је Сергеј Михалков, познати дечји писац, аутор популарних стихова са фронта, један од аутора новог совјетска химне; затим познати писци — хумористи Гуски и Слободској, новинар Борис Јампољски и др. Готово целокупно младо покољење совјетских књижевника васпитавало се у овом институту. И ја сам схватио да је у праву био велики Горки када је дошао на мисао да оснује универзитет за почетнике — ауторе.

— Међу присутнима сам приметио много студената у војним униформама са орденима и ордијама да су били рањавани на грудима. Они су сви били млади, готово сви рођени за време совјетске власти и сада с оружјем у руци на фронтовима бране ову власт. Студент Кодловски, одликован са два ордена прича ми да је много видео и искусио на фронту а сада је дошао да студира на универзитету да би могао да прича целом свету ово што је преживео, о својој земљи, о људима који је бранио и који ће, ако то буде било потребно, жртвовати и своје животе за своју отаџбину. Кто, како ми је одговарао, сваки са којим сам разговарао.

АМЕРИЧКИ ОМЛАДИНСКИ ОРКЕСТАР

1932 Дин Диксон, тек што је изишао из средње школе, пун љубави према класичној музици, организовао је свој први симфонски оркестар. То је била скромна група музичара које је млади Диксон сакупио за прву пробу у једном дому Хришћанске заједнице младих људи. Мало је било оних који су имали од раније искуства, а ансамбл није дотада ни једанпут излазио пред публику. Іих тешких година требало је неколико месеци да се буде без руку, да би могле да се набаве потребне ноте.

„Куповали смо ноте за виолину једног месеца, а ноте за корнет другог", сећа се Диксон. „Убеђен сам да ћете рећи да смо спремали Шубертову недовршену симфонију".

То је било пре тринаест година. Од тога времена Диксон се развио у знаменту фигуру америчке музичке сцене. Са средње школе прешао је на Јулијардову музичку школу; затим је добио мајсторску диплому у Колумбији. Он је дириговао и таквим великим оркестрима, као што је Њујоршки филхармонски оркестар, Филаделфијски симфонски оркестар и Симфонски оркестар Националне радио компаније.

Ово није мали успех када се узме у обзир да је Диксон, који још није навршио тридесет година, једини Џиџ који је дириговао једним великим симфонским оркестром и да могућност учествовања за једног џиџачког музичара, у већој симфонској групи скоро на постоји.

Диксон је свестан овога и то је био један од разлога што је он радосно поздравио могућност да организуја Амерички омладински оркестар под покровитељством „Америчке омладине за демократију". У овом оркестру, састављеном од младих музичара почевши од 16 година па надаље, Диксон је развио потпуно демократску политику, која не прави никакве разлике у раси, боји и полу. Када прима нову младићу да за свој оркестар, Диксон диригује иза завеса тако да не може да види кандидата. Једини је услов способност музичара.

Омладински оркестар је оличење демократије у широком смислу. Чак и онда када је Диксон радио са својом малом групом у дому Хришћанске заједнице младих људи, циљ му је био да музику одвоји од одабраних концертних дворана и да је претстави широким масама америчке публике. То је данас задатак Америчког омладинског оркестра.

Једне вечери, после пробе са оркестром, Диксон је снишао са подијума и почео да разговара са музичарима. „Мило ми је што видим да вредно радите" — почео је он. „Музику треба дати свету, а не само свирати пред учитељом. Ми свирамо зато што волимо музику и што желимо да је претставимо народу, а не одабраним људима који слушају класичну музику зато што воле да буду виђени у великим концертним двораима Средњевних Држава."

Диксон сматра да стварање Америчког омладинског оркестра претставља велики напредак. „Као омладински оркестар, ми желимо да од музике створимо оружје којим ћемо се борити против бескорисног трошења омладинских енергија и негативних тенденција."

Амерички омладински оркестар прави пут је наступио у Карнегијевој Холу 16 децембра. Али то је био само почетак. Планови за будући рад заиста су велики. Уз помоћ Др. Ервинга Лорца, професора психологије на Колумбија универзитету, припремају се специјални музички програми за омладину разног доба старости, почевши од деца од три године. Диксон сматра да америчка омладина није имала прилике да се на исти начин упознаје са класичном музиком, као што се упознала са џез-музиком. То је разлог зашто омладина на разуме класичну музику, као што разуме џез-музику, а то је оно што ми желимо да исправимо.

„Будућност америчке музике изграђује америчка омладина" — каже Диксон. А он верује да ће Амерички омладински оркестар на томе много учинити.

„ПЕПЕЉУГА"

Пионирско позориште Централног одбора УСАОЈ-а спремило је за недељу 4 марта нову претставу **„ПЕПЕЉУГУ"**, бајку у три чина, са два међучина, с певањем и балетом. Комад је брижљиво припремљен. Ово је десета претстава ове наше младе установе и биће приказана у Народном позоришту на Врачару у недељу, у 15 часова. Цене су од 30 до 150 динара.

Нове књиге

После ослобођења у Београду се развила жива издавачка делатност. Издају се политички и књижевни радови наших најзнанијих политичких руководилаца и најпознатијих књижевника из народно-ослободилачке борбе. Преводе се дела совјетских књижевника која обрађују мотиве из великог Отаџбинског рата, као и дела која износе живот, напоре и борбу народа Совјетског Савеза на изградњи социјализма у својој земљи.

У току последњих дана добили смо неколико нових књига у издањима „Културе" и „Просвете"; то су: прва књига „Узорне лединe", романа Михаила Шолохова, која је и пре рата била код нас преведена, иако непотпуно због свдашње цензуре; затим „Они су се борили за Отаџбину", поједини главе из необјављеног романа, такође од Шолохова, где се говори о совјетским људима, њиховој борби против непријатеља, о животу и приликама великог рата; „За совјетску Отаџбину" друга свеска „Мале библиотеке данашњице". Свеска садржи: „Грегхен", одломак из дела Иље Еренбурга „Рат"; „Каћа", приповетка из ратног дневника Јевгенија Петрова; „Говори Москва", приповетка В. Каверина о совјетским партизанима. Осим тога у штампана „Историја СССР" у редакцији професора А. Шестакова, у техничким врло добро опремљеном и њу „Културе".

РАД НА КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНОМ ПОЉУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Ослобођењем већих подручја Босне и Херцеговине знатно је напредовао рад на културно - просветном пољу, тако да до данас ради 205 основних школа у којима учи 16.563 деце. До данас, ради у нашим школама 320 учитеља. На ослобођеној територији стално се одржавају енциклопедијски течајеви кроз које је до данас прошло 15.000 лица. Поштo нема довољно стручних учитеља течајеве воде руководиоци који се спремају на посебним једномесечним курсевима. Одржано је 17 течајева и у њима оспособљено 440 руководилаца.

У Херцеговини је одржана педагошка недеља у којој су учествовали учитељи из целе области. На овим састанцима одржана су двадесет три реферата из области народне просвете и народно-ослободилачке борбе.

„ПРИЧЕ ПАРТИЗАНКЕ"

У издању омладинског издавачког предузећа »Нолок« штампане су »Приче партизанке« од нашег познатог књижевника Бранка Ћопића. Књигу је писац посветио херојској омладини Босне и Херцеговине чији ће свијетли примјер служити малим пионирима будућим градитељима наше домовине како се бори и ради за Слободу и Домовину.« Приче су илустроване сликама Иве Кушанића.

99-ти рођендан Џамбула Џабајева

28 фебруара навршио је 99 година највећи песник казаског народа и један од најбољих живих песника Совјетског Савеза, Џамбул Џабајев.

Џамбул Џабајев живи и ради у једном од сточарских колхоза Казахстана у близини града Алма-Ате. Он на пише сам своје песме, него их пева уз нарочити народни инструмент — домбру. Песме записује или његов син или кћи од његовог унука.

Џамбул Џабајев нарочито се прославио својим песмама о Лењину и Стаљину, својом песмом о Туркисибској жељезници, својом успаванком детету које расте у новом и срећнијем социјалистичком друштву, својим песмама о колхозним стадима и о победи совјетске армије. За време отаџбинског рата Џамбул Џабајев написао је низ пламених патриотских песама, пуних мржње према немачким освајачима. У једној од тих песама он се поручио свом сину, борцу Црвене армије: »Окмемен се, да непријатељ не би прешао преко тебе.« Његов син је са послушао: бранио је своју совјетску домовину, положивши и живот за њу.

★

ЧУВАЊЕ УСПОМЕНЕ НА АЛЕКСЕЈА ТОЛСТОЈА

Да би се сачувала успомена на књижевника Алексеја Толстоја, Совјет народних комесара СССР одлучио је да му се подигне споменик у Москви; да се постави спомен-плоча на кући у којој је Алексеј Толстој живео у Спиридоњевској улици број 2; да се та улица назове по Алексеју Толстоју; да се 1945—1946 године издају целокупна дела Алексеја Толстоја; да се на московском универзитету и на литерарном институту оснују четири стипендије Алексеја Толстоја.

Кућица к беселом козлићу

Познајете ли козлић? Завијен је у зелени плашт. Добро се замотао, па му вири само један дио смеђестог тијела. Као да му је страшно хладно, ма да сунце дивно гријe. Тко својим обликом разликује се много од осталих бићака. Ако му одвијеш зелени плашт, видјећеш као да се поставио наопако. Глава му је доље. Обрасла је израслинама, длакама, само су длаке окренуте према корјену. А оно што си видио да вири из плашта као да је тијело.

Принесеш ли га к носу, осјетићеш да мало заудара. Баш тај његов мирис служи за неке кукце као натписна табла: „Крчма код веселог козлића". Тај мирис привлачи неке мале кукчиће, као пијанце што привлачи примамљива слика чаше пива или боце вина над крчмом. Кукчићи сарађају у кафану. Лако се завуку. Ове длачице не сматају јер су окренуте унутра. Кад уђу, дочека их топла просторија. Заиста топла! Учењаци су мјерили температуру у тој просторији и термометар је вазда показао, да је знатно виша него вани. У топлој кафани кукци нађу много хране за себе. Нахране се цијетног праха. Стално улазе нови гости. Само се у једном разликује од обичне крчме. Не можеш напоље. Затворено! Длачице пријече као висока тарабе. Баш као кад се неко опије, па народи да бирташ врата закључа, а сви гости пију на његов рачун. Гости-кукци улазе, гурају се по топлој крчми, зује, хране се. За неколико сати длачице су увонуле. Неко навали на тарабу и излети напоље, а за њим сви остали гости.

Причају да неке америчке кафане имају врата која се окрећу око своје осовине. Гости улазе, гурају врата. На осовини је лукавом кафеџија најмјестио трансмисију и спојио је са млином за кафу. Кад се врата једном окрену, она самељу кафе толико да се може испећи једна шољица кафе. Свакако мудро и лукаво. Свако послужи себе. И за крчму је то врло корисно.

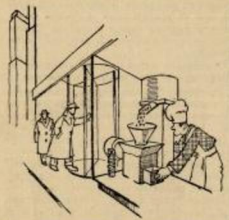

Тако је и код козлића. На доњем дијелу, замотани у лист, налазе се тучкови и прашници. Тучкове ваља оплодити. То чине мушице гостећи се у топлој просторији. Кад је оплодња извршена, онда длачице увену, као да газда отвара врата, да гости могу изаћи напоље: „Хвала лијепо, миљи гости, ништа ми потребни више! Нагостили се јеста, послужили се јеста, а сад, свако себи!".

Какав ли су све силе сарађивало док се развио овако лукав и занимљив уређај у природи, а сличних има много! много!

Бранко П. Сучевић

Омладина и шах

У оквиру културног препорода у нашој демократској федеративној Југославији треба посветити пажњу и шаху, као једном од средстава за васпитање омладине. О корисности играња шаха није ни потребно говорити. Није случајна појава да Совјетски Савез броји на милионе организованих љубитеља шаховске игре.

Раније је шах био ограничен само на један део школске омладине. Сада треба учинити да шах постане културна својина не само школске, већ и широких слојева радничке и сељачке омладине. Шах треба да постане масован.

У старој Југославији шаховски живот је био потпуно одвојен од осталог културног и васпитног рада. Отуда појава да су омладници — шахисти сачињавали „свет за себе", који се на за шта друго није интересовао до за шах и који је био одвојен од животне стварности. Недовољно развијена политичка и национална свест омладине коју је занимао шах показала се под окупацијом, када је већи део, иначе поштених младих шахиста, својом јавном активношћу на шаху послужило као несвесно оруђе окупатора и његових слугу, којима је требало да прикажу београдски живот мирнодопским, да нема стрељања, да нема свенародне борбе против моског фашизма. Због тога, убудуће шаховска омладина не сме да се одваја од осталог културног и политичког живота.

Поред тога, шах треба повезати са физичком културом. Раније је шах толико заокупио заинтересовани део омладине, да је она заборављала на свој физички одгој. Шахиста не треба да буде кабинетски пацов, човек вечито затворен у соби. Нашој новој, препорођеној домовини потребни су здрави и снажни синови, спремни и способни да је бране од сваког империјалистичког насртаја. Зато ми више нећемо такав једностранн тип шахисте. Конкретно речено, сваки омладинац, ако је члан шаховске секције, треба да буде члан и других спортских секција.

Шаховске библиотеке, шаховске утакмице треба да буду приступачне свима и свакоме. Из шаховског живота треба избацити претежни трговачки моменат који је досад играо важну улогу и у свим гранама физкултуре.

Демократске тековине народно-ослободилачке борбе омогућују и омладинској да се омладински шах постави на једну врло широку и здраву основу. Наравно да данас питање обнављања омладинског шаха треба решавати само у оквиру наше народно-ослободилачке борбе, која нам је прва и најважнија задатак.

Светозар Глигорић

ШАХ

ПИОНИРСКИ ТУРНИР У ЈАГОДИНИ

Интересовање међу одраслим омладинцима за шах врло је велико, а почело се оснивањем омладинске шахсекције и организовањем првог пионирског шаховског турнира.

Јагодински пионири играју лепо и већ теже за комбинацијама. По свим изгледима од њих ће се створити добар шаховски подмладак.

За прво пионирско такмичење јавило се 20 ученика. Укупно је одиграно 111 партија. Прву награду је добио пионир Драгослав Мићић.

Јагодинска пионирска шах-група је једна од најјачих у Поморављу. Те ће потврдити будућа такмичења са пионирима Ћуприје, Параћина, Деспотовца, Свилајнца и других места.

Д. Н.

СИМУЛТАНА ШАХОВСКА УТАКМИЦА У БЕОГРАДУ

24 о. м. одржао је шаховски мајстор омладинац Светозар Глигорић симултану утакмицу на двадесет табли са омладинцима из различитих рејона Београда. Утакмица се завршила резултатом 18½ : 1½ за Глигорића. Једну утакмицу добио је Владимир Миличић, а ремизирао је Милиноје Богдановић.

Ово је први наступ Глигорића после четири године.

У пројекту су симултанке и других београдских мајстора.

Спорт

У Београду је одржано омладинско такмичење у групном трчању

У недељу 25 о. м. пре подне у Београду је одржано прво омладинско групно трчање. У њему је узело учешћа око 500 омладинаца и омладинки из читавог Београда. Такмичари су били подељени у три групе:

I) *трчање омладинки на 500 метара,*
II) *такмичење омладинаца до 18 година на стази од 1000 метара,*
III) *трчање омладинаца од 18—25 година, дужина стазе 1500 метара.*

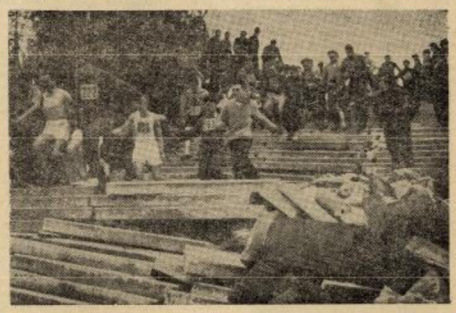

Са недељне трке: такмичари трче низ степенице на Калемегдану

Такмичење је одржано на Калемегдану. Леп, сунчан дан, привукао је поред ученика у трци и око две хиљаде посматрача, углавном омладинаца и омладинки. Већини ученика у трци ово је био први пут да учествују јавно на такмичењу. Мало је њих било који су имали спортске дресове и тркачке ципеле. У находку за то омладници су у целу природу унели здрав спортски дух и водро младалаштво.

Најпре је одржана трка на 500 м. У њој је учествовало око 130 омладинки. Прво је на циљ стигла **Љиљана Аћимовић** (X рејон) за 2,03 минута. Друга **Милица Танасковић** (III рејон) за 2,05 минута, а трећа **Косара Гогићевић** (II рејон) за 2,08 минута.

Близу 250 омладинаца до 18 година учествовало је у другој трци. Чак се и понеки пионир одважио да конкурише својим одреслијим друговима. Стазу од 1000 метара први је претрчао **Ђорђевић** (VIII рејон) за 3,55 минута. Други је стигао на циљ **Раде Јовановић** (III рејон) за 3,57, а трећи **Радовановић** (II рејон) за 3,58 минута.

Последња трка у којој су учествовали омладинци од 18—25 година била је врло занимљива. На циљ је први стигао **Прибић** (VIII рејон). Стазу од 1500 метара претрчао је за 5,29 минута. Други је **Ђорђевић**, такође из VIII рејона, трећи **Марко Јуниковић** (I рејон).

Према укупно постигнутим резултатима свих ученика из све три утакмице коначни победник са овог такмичења је VIII рејон (7.295 бодова). На другом месту је I рејон 7.224 бода), а треће место добио је V рејон (6.950 бодова). VIII рејону предата је победничка спортска заставица, а по десет такмичара из сваке утакмице који су први стигли на циљ, добиће спортске значке.

Футбалске утакмице у Београду

Прошле недеље у Београду су одигране две врло занимљиве футбалске утакмице.

Тим друге чете I батаљона II београдске бригаде играо је против екипе коњичког дивизиона. Резултат је 2 : 0 за II београдску бригаду.

Утакмица између репрезентативног тима УСАОС-а и репрезентације радничких клубова завршила се са резултатом 3 : 0. Оба тима дала су врло лепу игру.

Ова утакмица имала је и нарочити значај због тога што је то била последња припрема борба тима УСАОС-а пред велики сусрет са најбољим тимом Македоније који ће се одржати у недељу 4 марта.

ШВАБА ХТЕО ЈЕСТИ ПРАСЕ — НАСАМАРЕН, ТО ВЕЋ ЗНА СЕ

Цртеж Ине Кушановић

Ћикра, Микра, наши мали
једну главу извајали,
облик свињске главе дали
и лепком је премазали.

Намргођен шваба гледа
ко му ово мира не да,
у екстазу пао праву
кад угледа свињску главу.

И он лаком, брз ко мачка,
навикао све да плачка,
полетео да је зграбн
док се свиња смеје шваби.

Запрепашћен, он се зграна:
— То је опет саботажа!
Јер за уши свињске, мале,
руке му се залепиле.

Док се шваба с главом мучи
кроз прозор га Микра учи:
— Бруља вода, без по муке,
одлепиће вама руке.

И кроз прозор шваба један,
да отопи лепак гадни,
пружа руке, вичe, псује...
Не слути што Ћикра снује.

Тога часа као стрела,
поред носа, поред чела,
један оштар коњац пао
и швабу је приковао.

Двоструко је шваба бијен:
залепљен је и прибијен.
Ћикра Микру даље зове
да смишљају шале нове.

Рукописе и остале редакцијске ствари на адресу: Централни одбор УСАОЈ-а Београд, — Франкопанова (Ресавска) 34/II за редакцију „Омладине" — Телефони: Редакција 30845 и 21089; администрација 27318